>> อุรชา จักรคชาพล *
Urasha Jakkachaphol*

* อาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรม ศิลปะและการออกแบบ
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
E-mail: urasha.j@gmail.com

Received: August 4, 2022 | Revised: November 28, 2022 | Accepted: December 5, 2022

03

โครงการศึกษาการผลิตสื่อภาพถ่าย เพื่อการสื่อความหมายเชิงอนุรักษ์ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออก

The Study of Photography as a Medium in Conservation Publication : The Eastern Thungyainaresuan Wildlife Sanctuary

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันธรรมชาติได้ถูกทำลายไปเป็นจำนวนมาก อาทิ การตัดไม้ทำลายป่า การล่าสัตว์ป่าสงวนเพื่อนำส่งออกต่างประเทศ ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติ จึงได้จัดทำสื่อภาพถ่ายของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออกขึ้น จำนวน 90 ภาพในหมวดหมู่ต่างๆ เช่น ภาพถ่ายเจ้าหน้าที่และที่พักอาศัยในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ ภาพถ่ายร่องรอยของสัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ภาพธรรมชาติและความสวยงามของเขตป่าชั้นในเป็นต้น เพื่อสร้างองค์ความรู้เรื่องการใช้ภาพถ่ายเพื่อการสื่อความหมายเชิงอนุรักษ์ สำหรับการสื่อสาร ถ่ายทอด และประชาสัมพันธ์ข้อมูลเชิงอนุรักษ์ โดยการนำมาเผยแพร่และดำเนินการวิจัยเพื่อวัดประสิทธิผลของภาพถ่ายชุดนี้ ผู้วิจัยได้เชิญผู้เชี่ยวชาญทางด้านการถ่ายภาพจำนวน 10 ท่านมาแสดงความคิดเห็นต่อภาพถ่ายเชิงอนุรักษ์ชุดนี้ผ่านแบบสอบถามที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น โดยสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้ เนื้อหาของภาพถ่ายชุดนี้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ องค์ประกอบของภาพเป็นการเล่าแบบตรงไปตรงมา แสงเงาของภาพถ่ายชุดนี้สามารถแสดงถึงความร่มรื่นและความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่าได้เป็นอย่างดี โทนสีของภาพมีความโดดเด่น โดยเน้นสีที่เสมือนจริงแต่ไม่จัดจ้านจนเกินไป ทั้งนี้การใช้แสงและโทนสีของภาพก่อให้เกิดความต่อเนื่องกันของภาพแต่ละภาพได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ดี ในส่วนของคำบรรยายภาพ ผู้เชี่ยวชาญแสดง

ความเห็นว่า ผู้วิจัยสามารถเพิ่มเติมข้อมูลในคำอธิบายภาพ เพื่อให้ผู้ชมเข้าถึงและเข้าใจเรื่องในภาพถ่ายนั้น ๆ ได้มากขึ้น ส่วนปัญหาหลักที่ผู้วิจัยได้ประสบคือความไม่พร้อมในการเตรียมตัวในเชิงความวิถีความเป็นอยู่ในป่าและสภาพภูมิประเทศของบริเวณที่ดำเนินการวิจัยและการเตรียมอุปกรณ์ต่างๆที่มิได้เหมาะแก่การบันทึกภาพในป่า ผู้วิจัยได้แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าโดยการใช้ประสบการณ์เพื่อที่จะนำพาการสร้างสรรค์ผลงานภาพถ่ายชุดนี้ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ คือ ให้ผู้ที่ได้รับชมเกิดความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของผืนป่าแห่งนี้

คำสำคัญ : เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออก
ภาพถ่ายสารคดี การสื่อความหมายเชิงอนุรักษ์ ป่าสงวน สัตว์ป่าสงวน

Abstract

Nature is currently being destroyed by humans both directly and indirectly and deforestation has also occurred in substantial amounts. Therefore, the way we disrupt the balance of environment or use natural resources mindlessly will have numerous detrimental impacts on humanity. Consequently, the researcher was producing photographic content with the intention of building a body of knowledge on how to use images for conservation, with the goal of raising awareness about safeguarding forests and the environment. As a result, the researcher published this collection of images and carried out research to evaluate its efficacy. Using a questionnaire created, the researcher interviewed ten photography industry professionals for their thoughts on this collection of photos. The major subject is highlighted in the composition, which is a simple narrative that places it almost in the middle of the picture. The shadiness and fertility of the forest are depicted by the shadows and light in this collection of images. The images in this series of photographs are consistent because of the light and color tones. In the part of the caption, experts say more of informative descriptions can be added for viewers to reach and understand more about the subject in the photograph. However, the researcher's primary issue was a lack of preparation for living in the forest, the geography of the study region, and the preparation of the equipment that was inadequate for capturing images in the forest. To help the construction of this series of photographic works to accomplish the goals stated, the researcher used her

photographic skills to overcome pressing challenges. In conclusion, this collection of photographs can be utilized to effectively spread a conservative message since the audience for this research is aware of the forest's importance and the value of its natural resources. They are also motivated to help protect the forest because it is essential to the Thai people and to humanity

Keywords : The Eastern Thung Yai Naresuan Wildlife Sanctuary, Documentary Photography, Narrative, Reserved Forest, Reserved wild animals of Thailand

บทนำ

ในปัจจุบันมนุษย์ได้กระทำการอันเป็นการทำลายธรรมชาติทั้งทางตรงและทางอ้อม (วาสุณีศรี ศิลปกร, 2557) อาทิ การตัดไม้ทำลายป่าจะเห็นได้จากการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อมาใช้ทำการเกษตรก็ดี เพื่อปลูกสร้างโรงแรมหรือรีสอร์ตก็ดี การล่าสัตว์ป่าสงวนเพื่อนำส่งออกต่างประเทศก็ดี ซึ่งการกระทำเหล่านี้เป็นการชี้ให้เห็นว่าคนบางกลุ่มเห็นประโยชน์ของการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและการล่าสัตว์ป่าสงวนเหล่านี้ มากกว่าผลประโยชน์จากการมีอยู่ซึ่งความสมบูรณ์ทางธรรมชาติ โดยมิได้ตระหนักว่าป่าและสัตว์ป่านั้นมีประโยชน์คุณูปการให้กับมวลมนุษยชาติเพียงใด ทั้งนี้การที่เราทำลายสมดุลทางธรรมชาติหรือบริโภคทรัพยากรธรรมชาติโดยขาดสติ จะเป็นปัจจัยให้เกิดผลเสียแก่มนุษยชาติตามมามากมาย (จิราพงษ์ ศุภวิชญ์ และโรจนตระกูล ธนัสถา, 2564)

ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติและมีความตั้งใจที่จะทำโครงการวิจัยและการสร้างสรรค์ผลงานภาพถ่าย ในบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออกเพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการกระตุ้นจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าและธรรมชาติ เนื่องจากผืนป่าทุ่งใหญ่นเรศวรแห่งนี้ มีความสำคัญต่อประชาชนคนไทยเป็นอย่างมาก ทั้งนี้องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ประกาศให้ป่าผืนนี้เป็นมรดกโลกทางธรรมชาติ (Natural World Heritage) แห่งแรกของประเทศไทยธรรมชาติ ในปี พ.ศ.2534 (ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก, 2565)

ภารกิจหลักของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออก ได้แก่ การบริหารงานทั่วไป (เอกสาร เวรยาม ความสะอาด ซ่อมบำรุง งานครัว ฯลฯ) ภารกิจการลาดตระเวน หาข่าว ป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายด้านป่าไม้ และแก้ไขปัญหา

สัตว์ป่ารบกวนประชาชน ตลอดจนขั้นตอนต่าง ๆ ในการทำงาน ควรมีการเก็บบันทึกข้อมูลให้ได้อย่างเป็นระบบเพื่อก่อให้เกิดการสื่อความหมายเชิงอนุรักษ์ได้อย่างถูกต้อง (Frey & Heller, 2008) เพื่อสามารถนำไปใช้เป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์ถึงกิจการงานอนุรักษ์ต่าง ๆ ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออก การสร้างสรรค์ผลงานภาพถ่ายเชิงอนุรักษ์ในโครงการวิจัยนี้ จึงถือว่าเป็นอีกหนึ่งในวิธีการสร้างเครื่องมือในการนำเสนอข้อมูลองค์ความรู้เรื่องสัตว์ป่าและทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างถูกต้องและอีกทั้งยังช่วยกระตุ้นและปลูกจิตสำนึกให้กับคนในสังคมไทยด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างองค์ความรู้เรื่องการสร้างสรรค์ผลงานภาพถ่ายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออก
2. เพื่อศึกษาการสื่อสาร ถ่ายทอด และประชาสัมพันธ์ข้อมูลเชิงอนุรักษ์โดยใช้ผลงานภาพถ่ายเป็นสื่อกลาง
3. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานภาพถ่ายเชิงอนุรักษ์ ของพื้นที่บริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออก
4. เพื่อนำสื่อภาพถ่ายเชิงอนุรักษ์มาเผยแพร่และดำเนินการวิจัยเพื่อวัดประสิทธิผลของภาพถ่ายชุดนี้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ประวัติและความเป็นมาของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออก

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรและห้วยขาแข้ง ได้รับการยกย่องให้เป็นผืนป่าอันยิ่งใหญ่และมีชื่อเสียงที่สุดในประเทศไทย ประกอบด้วยผืนป่าอนุรักษ์ 3 แห่ง ได้แก่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันตก เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าด้านตะวันออก และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ครอบคลุมพื้นที่กว้างใหญ่ถึง 6,222 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,888,750 ไร่ อยู่ภายในเขต จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดตาก จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งถือได้ว่าเป็นป่าอนุรักษ์ที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ทั้งนี้อาณาเขตของผืนป่าทุ่งใหญ่นเรศวรและห้วยขาแข้งนั้น ได้ทอดยาวอยู่บนแนวเทือกเขาถนนธงชัยและเชื่อมต่อกับตอนเหนือของเทือกเขาตะนาวศรี พื้นที่ส่วนใหญ่จึงเป็นภูเขาสลับซับซ้อนและต้นธารของแควใหญ่และแควน้อยซึ่งเป็นลำน้ำสาขาของแม่น้ำแม่กลอง

ต่อมาในปี พ.ศ.2534 องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ประกาศให้ผืนป่าแห่งนี้เป็นมรดกโลกทางธรรมชาติ (Natural World Heritage)

แห่งแรกของประเทศไทย (ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก, 2565) โดยบริเวณของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออก ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลแม่ละมุ้ง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก มีพื้นที่ทั้งสิ้น 948,438 ไร่ ป่าบริเวณนี้มีความหลากหลายทางชีวภาพเป็นอย่างมากและมีป่าไม้หลายลักษณะผสมกันอยู่ตามธรรมชาติ ประกอบด้วย ทุ่งหญ้า ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ซึ่งเป็นแหล่งน้ำและอาหาร อีกทั้งยังเป็นที่หลบซ่อน ป้องกันภัยของสัตว์ป่าอีกด้วย บริเวณของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออกจึงเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่ามากมาย ทั้งชนิดและจำนวน โดยเฉพาะสัตว์ป่าสงวน เช่นเลียงผา ควายป่า เนื้อทราย ละมั่ง และกระซู่ ส่วนสัตว์ป่าคุ้มครองอื่น ๆ ที่พบได้แก่ ช้างป่า กระทิง วัวแดง กวาง เก้ง เสือชนิดต่าง ๆ หมี ค่าง บ่าง ชะนี ลิงชนิดต่าง ๆ พญากระรอก ลิงลม สมเสร็จ ชะมด อีเห็นต่าง ๆ หมีขอ ลิ่น และสัตว์อื่นหลายชนิดรวมทั้ง ไก่ฟ้าหลังเทา ไก่ฟ้าพญาลอ เป็ดหงส์ เป็ดก่า นกกระทาดง นกเงือกชนิดต่าง ๆ นกหัวขวานต่าง ๆ นกแก้ว นกขุนทอง นกพญาไฟ ฯลฯ (สุปาณี บุญญวงศ์, 2539)

โดยการดูแลป้องกันพื้นที่ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออกนั้น มีการแบ่งพื้นที่เพื่อการจัดการออกเป็น 3 พื้นที่จัดการ ได้แก่ หน่วยพิทักษ์ป่ารวมทั้งสิ้น 10 หน่วย ประกอบด้วยหน่วยพิทักษ์ป่าถาวรจำนวน 9 หน่วย และหน่วยพิทักษ์ป่าชั่วคราว จำนวน 1 หน่วย ซึ่งหน่วยพิทักษ์ป่าทั้ง 10 หน่วยดังกล่าว ได้ตั้งกระจายอยู่ตามขนาดของส่วนการจัดการพื้นที่นั้น ๆ (“โครงการเสริมสร้างการลาดตระเวน,” 2565)

2. การศึกษาแนวคิดเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

2.1 ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้

ประโยชน์หลักของทรัพยากรป่าไม้สามารถแบ่งออกเป็นสองประเภทหลัก ประเภทที่หนึ่ง คือการที่มนุษย์ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการตัดไม้และทรัพยากรป่าไม้ และ ประเภทที่สอง ทรัพยากรป่าไม้ได้ให้ประโยชน์แก่สิ่งมีชีวิตชนิดอื่น ๆ ในระบบนิเวศทางอ้อม เช่น ป่าไม้มีบทบาทสำคัญในการรักษาสมดุลทางธรรมชาติ และมีส่วนช่วยควบคุมสภาพอากาศและป้องกันการทรุดตัวของดินหรือปัญหาดินถล่ม ซึ่งป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์นั้น สามารถใช้เป็นที่หลบภัยของสัตว์ป่าและเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของทั้งพืชและสัตว์อีกด้วย กล่าวคือบุคลากรและเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ควรที่จะได้รับองค์ความรู้ในด้านการบริหารจัดการป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งถือได้ว่ามีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นอย่างยิ่ง (ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก, 2565)

การใช้ประโยชน์ของป่าไม้ไม่ว่าจะเป็นในทางตรงหรือในทางอ้อม หากการใช้ประโยชน์ดังกล่าวไม่ได้อาศัยทฤษฎีที่ถูกต้องมาบริหารจัดการย่อมเป็นการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างไม่ถูกต้องตามทฤษฎีการอนุรักษ์ ดังนั้นในการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างเป็นระบบ มีความจำเป็นที่จะต้องแบ่งพื้นที่ป่าไม้ออกเป็นสองส่วน เพื่อตอบสนองความต้องการดังกล่าวตามศักยภาพและความเหมาะสมตามท้องที่นั้น ๆ โดยสามารถจำแนกพื้นที่ป่าไม้ที่มีสภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์

และมีความหลากหลายทางชีวภาพของทั้งพืชพันธุ์และสัตว์ป่าหรือมีสภาพแวดล้อมภูมิทัศน์ธรรมชาติที่สวยงาม มีลักษณะโดดเด่นเฉพาะตัว พื้นที่ลักษณะดังกล่าวก็ควรจัดอยู่ในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์เพื่อการใช้ประโยชน์จากสภาพพื้นที่อย่างเหมาะสม (จิรกิจนิมิตร ณัฐนนท์, 2565)

อย่างไรก็ดี หากพื้นที่ป่านั้นอยู่ในที่เชิงเขาหรือไม่ได้มีความลาดชันมากนัก หรืออยู่บนพื้นที่ค่อนข้างราบ ไม่ได้อยู่ในบริเวณที่จัดเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธารที่สำคัญ และไม่ได้เป็นแหล่งพันธุกรรมที่หายากของทั้งพืชและสัตว์ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจอยู่มากนัก พื้นที่ป่าดังกล่าวจึงสมควรที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการทำหน้าที่เพื่อเป็นแหล่งผลิตผลทางไม้และของป่า หรือที่เรียกว่า “ป่าเศรษฐกิจ” ทั้งนี้พื้นที่ป่าที่ถูกกำหนดให้เป็นป่าเศรษฐกิจได้ถูกบุกเบิกไปใช้ประโยชน์เพื่อการเพาะปลูกต้นไม้และพันธุ์พืชไปเป็นจำนวนมาก (48 ล้านไร่หรือร้อยละ15 ของเนื้อที่ประเทศไทย) แต่หากต้องการให้พื้นที่ป่าเศรษฐกิจดังกล่าวทำหน้าที่ในการผลิตไม้เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของการใช้ไม้ภายในประเทศแล้วก็ควรมีการส่งเสริมการปลูกสร้างสวนป่าขึ้นมาใหม่เพื่อทดแทนผลิตผลทางป่าไม้ที่ได้ถูกใช้สอยไปอย่างรวดเร็ว (นิวัติ เรืองพานิช, 2546)

2.3 ภาพถ่ายสารคดี

ในปัจจุบันภาพถ่ายได้เข้ามามีบทบาทสำคัญกับชีวิตของเรามากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ทำให้ผู้ผลิตกล้องถ่ายภาพได้มีการพัฒนาระบบสมองกลเพื่อช่วยในการประมวลผลของภาพถ่ายให้ดีมากยิ่งขึ้นและทำให้การบันทึกภาพถ่ายนั้นเป็นเรื่องที่ง่ายสำหรับคนทั่วไปโดยมิได้ถูกจำกัดเหมือนสมัยก่อน อีกทั้งภาพถ่ายยังนับว่าเป็นสื่อที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดในการถ่ายทอดความรู้และใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารในกิจการต่าง ๆ อาทิ ใช้เป็นสื่อในการถ่ายทอดศิลปะ ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน ใช้ในระบบสารสนเทศ ใช้ในกิจการแพทย์ ใช้ในกิจการทหาร และใช้ในการโฆษณาสินค้าและบริการอีกด้วย (“Conversation,” 2005)

ภาพถ่ายสารคดีได้ถูกนำมาใช้เพื่อบันทึกสิ่งต่าง ๆ บนโลกของเรา เพื่อใช้ในการนำเสนอภาพของบุคคล สถานที่ หรือสิ่งของ และเหตุการณ์สำคัญ อย่างไรก็ดีก่อนที่คำว่าการถ่ายภาพสารคดีจะถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลาย ช่างภาพได้มีการใช้แนวคิดที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของขบวนการถ่ายภาพกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น เพื่ออธิบายแนวทางการสร้างสรรค์งานของพวกเขา เช่น Eugène Atget ช่างภาพผู้บุกเบิกการถ่ายภาพสตรีทในเมืองในช่วงการเปลี่ยนศตวรรษที่ผ่านมา เขาได้บันทึกภาพบรรยากาศของถนนในปารีสที่มีประชากรลดลง และนำมาการจัดแสดงริมหน้าต่างหน้าร้านค้าและสวนสาธารณะที่รกร้าง โดยเขาได้ให้คำนิยามผลงานของเขาว่า “มันคือสารคดีง่าย ๆ ที่ฉันได้ทำขึ้น” อย่างไรก็ตาม แนวคิดของ Atget เกี่ยวกับภาพถ่ายสารคดีนั้น มีจุดประสงค์เพื่อรวบรวมเหตุการณ์ที่สำคัญทางสังคมและการเมืองในวงกว้างไว้เพื่อให้คนยุคได้ศึกษาต่อไป (“Documentary,” 2022) ทั้งนี้ นิยามของภาพถ่ายสารคดีที่มักจะถูกกล่าวไว้ก็คือ “ภาพถ่ายสารคดีคือสุนทรียภาพที่แท้จริง" เนื่องจากการถ่ายภาพสารคดีนั้น

เป็นเรื่องของขบวนการสร้างสรรค์ผลงานรวมไปถึงการคิดโครงสร้างของเรื่องราวที่จะเล่า และการหาจังหวะที่ดีที่สุดในการจับภาพ ในช่วง 80 ปีที่ผ่านมามีการแสดงให้เห็นว่าภาพถ่ายและภาพยนตร์สารคดีไม่ใช่สื่อสารสนเทศแต่เพียงอย่างเดียว แต่จุดประสงค์หลักของภาพถ่ายประเภทนี้โดยพื้นฐานคือศิลปะ ซึ่งเป็นศิลปะที่มุ่งเน้นการถ่ายทอดความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ผู้สร้างสรรค์มักจะกำกับเรื่องราวและเหตุการณ์ในโลกแห่งความเป็นจริง ดังนั้นสุนทรียศาสตร์จึงเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงในภาพถ่ายสารคดีเป็นอย่างยิ่ง (“Documentary,” 2022)

2.4 ภาพถ่ายเชิงอนุรักษ์

การถ่ายภาพเชิงอนุรักษ์คือการใช้กระบวนการถ่ายภาพที่สามารถโน้มน้าวผู้ชมเกี่ยวกับประโยชน์ของ 'การอนุรักษ์' เช่นการใช้ภาพถ่ายเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับสัตว์ที่ใกล้จะสูญพันธุ์ การถ่ายภาพเพื่อการเก็บบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับพันธุ์พืชที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศ โดยการใช้ภาพถ่ายเชิงอนุรักษ์ธรรมชาตินั้น ผู้สร้างสรรค์ควรมุ่งเน้นเรื่องราวของภัยที่กำลังคุกคามธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นภัยที่คุกคามสัตว์ ภัยจากมลภาวะ ภัยจากการเปลี่ยนแปลงทางสภาพอากาศ นอกจากนี้ภาพถ่ายเชิงอนุรักษ์ยังสามารถถ่ายทอดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนกับธรรมชาติอีกด้วย (ศักดิ์ศรี สืบสิงห์, นิธินาถ อุดมสันต์ และ สุภิมล บุญพอก, 2561)

ทั้งนี้ การถ่ายภาพเชิงอนุรักษ์นั้นมักจะควบคู่ไปกับศิลปะและวิทยาศาสตร์ ผู้สร้างสรรค์ผลงานภาพถ่ายจำเป็นต้องมีองค์ความรู้เกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์ของภาพถ่ายและความเข้าใจในข้อมูลของเรื่องที่จะถ่ายภาพเป็นอย่างดี อีกทั้งผู้ถ่ายภาพต้องมีความสามารถที่จะคาดคะเนเหตุการณ์ต่าง ๆ เฉพาะหน้าจึงจะสามารถจับจังหวะที่สวยงามที่สุดไว้ได้ การถ่ายภาพเชิงอนุรักษ์นั้นนอกจากจะถูกใช้อย่างแพร่หลายในหมวดหมู่ของการอนุรักษ์ธรรมชาติแล้วภาพถ่ายประเภทนี้ยังถูกใช้ในเรื่องราวของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมอีกด้วย (“Conversation,” 2005)

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างสรรค์ภาพถ่ายเชิงอนุรักษ์โดยมีขั้นตอนต่าง ๆ ได้แก่ การเตรียมตัวในการเดินทาง และการจัดเตรียมอุปกรณ์ ดังที่กล่าวต่อไปนี้

1. การเตรียมตัวในการเดินทาง

ผู้วิจัยได้ทำการสอบถามและตรวจสอบเส้นทางจากทางเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออก โดยผู้วิจัยได้ใช้ระบบระบุตำแหน่งบนพื้นโลก (Global Positioning System หรือย่อว่า GPS) นำทางไปถึงจุดหมายดังกล่าว

2. การจัดเตรียมอุปกรณ์

เพื่อให้การสร้างสรรค์ผลงานภาพถ่ายเชิงอนุรักษ์เป็นไปอย่างราบรื่น ผู้วิจัยได้ทำการจัดเตรียมอุปกรณ์เพื่อดำเนินการวิจัย โดยแบ่งได้เป็นสองประเภท ดังนี้

2.1 อุปกรณ์ยังชีพในป่า

ผู้วิจัยได้จัดเตรียมอุปกรณ์ยังชีพในป่าที่จำเป็นแก่การดำรงชีพ อาทิ เตนท์ และถุงนอน ถุงนอนควรมีขนาดหนาเพราะอากาศในป่าค่อนข้างหนาวเย็นในเวลากลางคืน โดยเฉพาะเวลาหลังฝนตก เสื้อกันหนาว เสื้อกันฝน เสื้อผ้าควรเป็นผ้าชนิดที่แห้งง่ายและมีน้ำหนักเบาเหมาะสำหรับกับการใช้ชีวิตในป่า เสื้อผ้าแขนยาวขายาว เพื่อป้องกันทาก แมลงต่าง ๆ และเห็บป่า ผ้านุ่งสำหรับอาบน้ำในลำห้วย ไฟฉาย ซึ่งไฟฉายควรเป็นแบบรัดที่ศีรษะ เพราะจะสะดวกในการถืออุปกรณ์ถ่ายภาพ ยาสามัญ เช่นยาแก้ปวด ยาแก้ปวดท้อง ท้องเสีย เป็นต้น ผู้วิจัยยังได้ศึกษาข้อควรระวังในการเดินป่าก่อนเดินทางไปดำเนินการวิจัย เช่นควรใส่ถุงกันทากตลอดเวลาที่เดินเท้าในป่าและเมื่อถูกเห็บป่ากัด เราไม่ควรดึงเห็บออกจากผิวหนังทันที เพราะจะทำให้น้ำลายและเขี้ยวของเห็บนั้นฝังอยู่ใต้ผิวหนังได้ การไม่ใช้สบู่ น้ำหอม แป้งที่มีกลิ่นแรงเพื่อป้องกันมิให้รบกวนสัตว์ป่าและป้องกันมิให้เป็นการล่อแมลงบางชนิด เช่นผึ้ง ต่อ แตน อีกด้วย วิธีการเอาตัวรอดที่ผู้วิจัยได้รับขณะดำเนินการวิจัยก็คือ เมื่อเจอสัตว์ป่า เช่นช้างป่า ก็ควรจะวิ่งหนีให้เร็วที่สุดทันทีโดยมิต้องรีรอเจ้าหน้าที่หรือคณะเดินทางแต่อย่างใด และถ้ามีหอคอยส่องสัตว์อยู่ในบริเวณใกล้เคียงก็ควรที่จะขึ้นไปหลบบนหอส่องสัตว์จนกว่าสถานการณ์จะปลอดภัย ซึ่งผู้วิจัยเองก็ได้พบเจอช้างป่าเองอยู่หลายครั้งตลอดการดำเนินการวิจัยทั้งเวลากลางวันและกลางคืน และได้ทำตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่อย่างเคร่งครัดจึงสามารถรอดพ้นจากอันตรายมาได้

2.2 อุปกรณ์สำหรับการดำเนินงานวิจัย

ผู้วิจัยเลือกที่จะนำอุปกรณ์เลนส์ถ่ายภาพเข้าไป 5 ระยะ ได้แก่ CANON EF17-40mm f/4L USM, CANON EF35mm f/1.4L USM, CANON EF50mm f/1.2L USM, CANON EF70-200mm f/4L IS USM, CANON EF100mm f/2.8 Macro USM จุดประสงค์เพื่อที่จะได้สร้างสรรค์ผลงานให้เกิดความหลากหลายมุมมอง แต่เมื่อผู้วิจัยได้ลงปฏิบัติงานจริง ก็พบว่าการเดินทางไปลาดตระเวนกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นไปด้วยความยากลำบากอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงวางแผนการทำงานโดยการสอบถามเส้นทางการลาดตระเวน พร้อมทั้งคาดคะเนภูมิทัศน์และลักษณะของป่าที่จะไปเจอในแต่ละช่วงของการลาดตระเวน แล้วจึงเลือกเฉพาะอุปกรณ์ที่เหมาะสมและจำเป็นในการบันทึกภาพในแต่ละครั้งที่ออกปฏิบัติงานกับเจ้าหน้าที่ การลดจำนวนของอุปกรณ์บันทึกภาพนั้น ก็มีจุดประสงค์เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการเดินทางและสามารถหลีกหนีจากภยันตรายได้อย่างทันท่วงที

อุปกรณ์ที่สำคัญอย่างยิ่งยวดในการดำเนินงานครั้งนี้คือแบตเตอรี่สำรอง เนื่องจากหน่วยพิทักษ์ป่าส่วนใหญ่จะไม่มีไฟฟ้าใช้ ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถชาร์จไฟสำหรับอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้ ทั้งนี้ อุปกรณ์ที่ขาดไม่ได้อีกอย่างหนึ่งก็คือ ไฟไดโอดเปล่งแสง (light-emitting diode หรือย่อ

ว่า LED) ต่อเนื่อง สำหรับติดที่บริเวณหัวกล้องแทนการใช้ไฟแฟลช เพื่อใช้การบันทึกภาพในสภาพที่แสงมืดสนิดหรือสภาพแสงที่น้อยมาก เช่น ในถ้ำไผ่แคน หรือบริเวณป่าดงดิบที่มีร่มเงาของพันธุ์ไม้ใหญ่เป็นจำนวนมาก เพราะไฟ LED แบบต่อเนื่องนั้นมีความสว่างมาก อีกทั้งมีขนาดเล็กและเบาและที่สำคัญยังสามารถใช้ทดแทนไฟฉายนำทางได้อีกด้วย

ในส่วนของอุปกรณ์บางส่วนที่ไม่ได้นั้น ผู้วิจัยได้จัดเก็บไว้ที่สำนักงานใหญ่ ได้แก่ ขาตั้งกล้อง ไฟแฟลชขนาดเล็ก คอมพิวเตอร์ ฮาร์ดดิสก์ ซึ่งเมื่อผู้วิจัยได้เดินทางกลับเข้ามาที่สำนักงานใหญ่ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการโอนถ่ายข้อมูลจากเมมโมรี่การ์ดไปสู่ฮาร์ดดิสก์ เพื่อเป็นการสำรองข้อมูล และยังเป็นการป้องกันการสูญหายของข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกไว้มาด้วยความยากลำบากอีกด้วย

3. กระบวนการหลังการบันทึกภาพ (Postproduction)

เมื่อผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ผลงานเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไปในการดำเนินงานวิจัย ก็คือ การจัดเก็บภาพถ่าย การจำแนกภาพถ่าย และการตกแต่งภาพถ่ายเหล่านั้น ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 การจัดเก็บภาพถ่ายอย่างเป็นระบบ

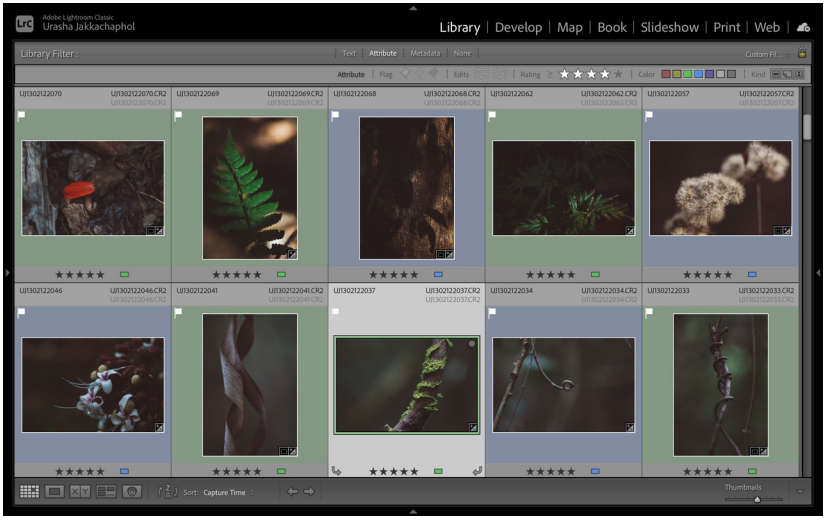
การจัดเก็บภาพถ่ายที่ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ขึ้นมานั้น ถือได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่ง สิ่งที่ต้องทำประการแรกคือ การคัดลอกภาพจากเมมโมรี่การ์ดเข้าสู่ฮาร์ดดิสก์ (Import) โดยการใช้โปรแกรม Adobe Lightroom Classic หลังจากคัดลอกรูปทั้งหมดมาอยู่ในคอมพิวเตอร์ควรตรวจสอบให้แน่ใจเสียก่อน ว่าไฟล์ภาพถ่ายทั้งหมดนั้นได้ถูกคัดลอกมาครบถ้วนแล้ว ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะทำการสำรองข้อมูล (backup) ไฟล์ภาพถ่ายทั้งหมดลงในฮาร์ดดิสก์แยกไว้อีกที เพื่อเป็นการป้องกันการเสียหายของฮาร์ดดิสก์และเพื่อป้องกันการสูญหายของไฟล์ภาพถ่ายอีกด้วย

3.2 การตกแต่งและจำแนกภาพอย่างเป็นระบบ

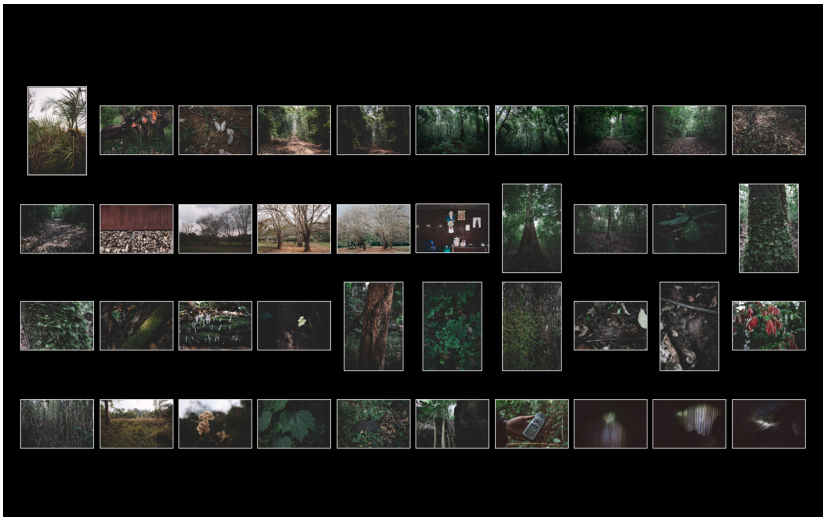
ขั้นตอนต่อมาคือขั้นตอนการคัดเลือกและแยกไฟล์เป็นหมวดหมู่ โดยผู้วิจัยจะคำนึงถึงภาพที่จะใช้ในการสื่อความหมายเชิงอนุรักษ์ โดยมีจุดประสงค์หลักของการถ่ายทอดความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่า ขั้นตอนนี้จะเป็นการคัดแยกภาพในระดับกว้าง ไปจนถึงขั้นตอนการจัดไฟล์ภาพเข้าเป็นหมวดหมู่หลักเช่น ภาพสัตว์ป่า ภาพต้นไม้และพันธุ์พืชชนิดต่าง ๆ ภาพที่สามารถนำมาใช้งานได้จริง ภาพป่าแต่ละประเภทและภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่เขตฯ โดยใช้สัญลักษณ์ดาวและสีต่าง ๆ เพื่อจำแนกไฟล์ภาพออกจากไฟล์ทั้งหมดจำนวน 2,734 ไฟล์

ในการสร้างสรรค์ผลงานภาพถ่ายนั้น การตกแต่งภาพถือได้ว่าเป็นหัวใจหลักในการทำงานเพื่อทำให้ผลงานมีความน่าสนใจมากขึ้น ผู้วิจัยใช้โปรแกรม Adobe Lightroom Classic ในการปรับแต่งสีสัน ความสว่าง ความคมชัด แสงเงา และความต่อเนื่องของชุดภาพ ผู้วิจัย

ยังได้คำนึงถึงเรื่องขององค์ประกอบภาพ โดยเน้นความสมดุลของน้ำหนักให้มีความพอดี เพื่อให้การสื่อความหมายเป็นไปอย่างตรงไปตรงมา และไม่ซับซ้อนสำหรับผู้ชมภาพ ส่วนในเรื่องสีสันนั้น ผู้วิจัยใช้โทนสีที่ไม่ฉูดฉาดเกินความเป็นจริง เพื่อให้ผู้ชมสามารถสื่อถึงความรู้สึกเสมือนจริง โดยที่ภาพนั้น ๆ มิได้โดนปรุงแต่งมากจนเกินไปจนเสียอัตลักษณ์ดั้งเดิม ทั้งนี้ ในการปรับแสงเงา ผู้วิจัยเลือกปรับภาพที่องค์ประกอบหลักในภาพนั้น มีแสงที่ตกกระทบลงมาจริงในขณะถ่าย เช่น ภาพถ่ายประเภทที่เน้นถึงกิ่งไม้ใบหญ้า ผู้วิจัยพยายามเพิ่มส่วนที่เข้มเข้าไปรอบจุดเด่นของภาพ เพื่อดึงความสำคัญของใบไม้หรือดอกไม้ขึ้นมาให้ผู้ชมเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น อีกทั้งในแง่ของการจัดลำดับภาพ ผู้วิจัยพยายามที่จะจัดเรียงภาพตามสภาพพื้นที่ของป่าในเขตรักษาพันธุ์ฯ เพื่อผู้ชมได้เข้าใจถึงสภาพป่าในมุมต่าง ๆ ได้อย่างครบถ้วน และขั้นตอนสุดท้าย ผู้วิจัยได้เขียนคำอธิบายภาพสั้น ๆ กำกับลงไปในภาพ เพื่อให้ผู้ชมสามารถเข้าใจถึงสิ่งที่อยู่ในภาพได้โดยง่ายดายและสามารถเข้าใจได้ทันทีที่ดูภาพ

ภาพที่ 1 แสดงถึงภาพถ่ายที่ผ่านการตกแต่งและปรับสีเรียบร้อยแล้ว
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 2 แสดงถึงการคัดเลือกภาพถ่ายบางส่วนหลังจากตกแต่งภาพเสร็จแล้ว เพื่อนำใช้ในการวิจัยต่อไป
ที่มา: ผู้วิจัย

ผลงานภาพถ่ายเชิงอนุรักษ์

การสร้างสรรค์ผลงานภาพถ่ายเชิงอนุรักษ์ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าไม้ พันธุ์พืชและสัตว์ป่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลเกี่ยวกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออก ผู้วิจัยจึงดำเนินการสร้างสรรค์ผลงานโดยมีจุดประสงค์เพื่อที่จะให้ผู้ชมได้รับรู้ถึงสภาพผืนป่า ธรรมชาติในป่า รวมถึงความสมบูรณ์ของป่าผืนนี้ของประเทศไทย ซึ่งน้อยคนนักที่จะได้สัมผัส ผู้วิจัยยังเล็งเห็นความสำคัญของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่คอยปฏิบัติภารกิจเพื่อปกป้องคุ้มครองและดูแลป่าไม้ของประเทศไทยที่ยังหลงเหลืออยู่เพียงน้อยนิดและยังมีแนวโน้มที่จะลดลงไปอีกอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นผู้วิจัยจึงพยายามถ่ายทอดภาพถ่ายให้ออกมาในลักษณะที่เป็นการเล่าเรื่องแบบตรงไปตรงมา ทำให้ผู้ชมที่แม้มิได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการถ่ายภาพหรือพื้นฐานเกี่ยวกับศิลปะสามารถเข้าใจภาพถ่ายที่ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ขึ้นมาได้อย่างง่ายดายและไม่ซับซ้อน

ในขั้นตอนสุดท้ายของการสร้างสรรค์ผลงาน ผู้วิจัยจึงเลือกภาพที่แสดงถึงความสมบูรณ์ของป่า และรายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ ของพืชพันธุ์ ในป่ามารวบรวมไว้ เนื่องจากการทำงานในป่าผู้วิจัยจำเป็นจะต้องเดินทางไปกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ในระหว่างการออกลาดตระเวน ทำให้ระยะเวลาที่จะหยุดทำการถ่ายภาพแต่ละภาพนั้นเป็นไปได้อย่างยากลำบาก อีกทั้งยังต้องใช้เวลาอันรวดเร็ว

และยากที่จะควบคุมแสงในช่วงเวลาที่ถ่ายภาพนั้น ๆ ได้ รวมไปถึงอุปสรรคระหว่างที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในป่าชั้นในอีกด้วย ในแง่ของอุปกรณ์ก็ดีหรือในแง่ของการทำงานสร้างสรรค์ภาพก็ดี ผู้วิจัยจำเป็นต้องใช้ความรวดเร็ว และใช้การตัดสินใจจากประสบการณ์และองค์ความรู้ในการถ่ายภาพที่มี เช่น ภาพถ่ายในถ้ำไผ่แคนนั้น สภาพของพื้นที่ในถ้ำเป็นสภาพแสงที่มืดสนิทไม่มีแสงแม้แต่น้อย โดยผู้วิจัยจำเป็นต้องใช้ไฟฉายที่ติดไว้ที่ศีรษะส่องไปยังจุดที่เจ้าหน้าที่ป่าไม้ให้ข้อมูลต่าง ๆ และพยายามบันทึกภาพไว้ให้ได้ชัดที่สุด ผู้วิจัยได้มีความพยายามอย่างมากที่จะควบคุมกล้องและเลนส์ เพื่อให้กล้องสามารถโฟกัสภาพเท่าที่จะทำได้ในสภาพแสงที่มืด และในขณะที่ผู้วิจัยกำลังบันทึกภาพ ผู้วิจัยยังต้องระแวดระวังภัยจากสัตว์ป่าและพรานป่าอีกด้วย ในเรื่องของแสงเงานั้นผู้วิจัยพยายามเน้นให้แสงตกกระทบต่อสิ่งที่ต้องการจะถ่ายทอดออกมาโดยให้ตัวแบบหรือวัตถุหลักเห็นได้ชัดโดยง่าย อีกทั้งในการเลือกใช้สี ผู้วิจัยได้เลือกใช้สีที่ออกเป็นแนวธรรมชาติ เพื่อให้ผู้ที่รับชมเห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่า และสามารถดูภาพแต่ละภาพได้นานขึ้น ส่วนน้ำหนักขององค์ประกอบภาพ ผู้วิจัยตั้งใจวางองค์ประกอบภาพโดยให้จุดเด่นอยู่ตรงเกือบจะกึ่งกลางภาพ ด้วยเหตุผลที่ผู้วิจัยต้องการสื่อความหมายแบบตรงไปตรงมาดังที่กล่าวไปข้างต้น ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้เลือกผลงานที่สร้างสรรค์บางส่วนนำมาแสดงในตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลงานสร้างสรรค์ภาพถ่ายเชิงอนุรักษ์
ณ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออก

ลำดับที่	ผลงานภาพถ่ายเชิงอนุรักษ์	คำบรรยายภาพ
1		กวางป่า เป็นสัตว์กีบคู่กินพืชเป็นอาหาร มีขนาดใหญ่กว่าเก้งและเลียงผา ตัวผู้มีเขาและผลัดเขาทุกปี ตัวเมียไม่มีเขา กวางป่าอาศัยอยู่ได้ในป่าผลัดใบและป่าไม่ผลัดใบ พบได้หลายสภาพภูมิประเทศทั้งที่ราบและภูเขา กวางป่าเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามกฎหมาย

ลำดับที่	ผลงานภาพถ่ายเชิงอนุรักษ์	คำบรรยายภาพ
2		เก้งเพศเมียชื่อ เมย มีคนนำมามอบให้เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออก เก้ง เป็นสัตว์กินพืชเป็นอาหาร อยู่ในอันดับสัตว์กีบคู่ ตัวเต็มวัยสูงประมาณ 40-45 เซนติเมตร มีสีน้ำตาลแดง ตัวผู้มีเขาและมีการผลัดเขาทุกปี ตัวเมียไม่มีเขา ออกลูกเป็นตัว ครั้งละหนึ่งตัว พบได้หลายสภาพป่าและทุกภาคของไทย เก้งเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามกฎหมาย
3		กล้องดักถ่ายภาพอัตโนมัติ camera trap การใช้กล้องดักถ่ายภาพอัตโนมัติช่วยในการสำรวจประชากรสัตว์ป่าเนื่องจากโดยมากแล้วสัตว์ป่ามีนิสัยหลบเลี่ยงคน ในการนำกล้องดักถ่ายภาพอัตโนมัติไปติดตั้งตามเส้นทางหรือบริเวณที่สัตว์ป่าใช้ประโยชน์ช่วยให้ได้ภาพสัตว์ป่ามาจำแนกชนิดหรือสังเกตพฤติกรรม กล้องจะทำงานโดยส่งคลื่นอินฟาเรดออกมาหากมีสัตว์ป่า เคลื่อนผ่านหน้ากล้อง กล้องจะดำเนินการบันทึกภาพ
4		หินงอกหินย้อยในถ้ำไผ่แคน หินงอกหินย้อยเป็นตะกอนหินปูนที่จับตัวเป็นแท่งหรือแผ่นย้อยลงมาจากเพดานถ้ำ เกิดจากน้ำใต้ดินที่มีหินปูนละลายอยู่หยดลงมาจากรอยแตกบนเพดานถ้ำ และเมื่อน้ำสูญเสียก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ออกไปก็จะทำให้เกิดสารประกอบคาร์บอเนตเริ่มสะสมตัวทีละน้อยและพอกยาวลงมาจากเพดานเรื่อย ๆ โดยปกติมักมีลักษณะเป็นหลอดกลวงอยู่ตรงกลาง

ลำดับที่	ผลงานภาพถ่ายเชิงอนุรักษ์	คำบรรยายภาพ
5		ลูกหมีหมากำพร้าที่เจ้าหน้าที่เขตฯ ได้ช่วยมาจากการล่าของพรานป่า หมีหมาเป็นหมีที่มีขนาดเล็กที่สุดในโลก ลำตัวยาวประมาณ 1 เมตร ขนตามตัวสั้นสีดำปนสีน้ำตาล ขนบริเวณอกโค้งเป็นรูปตัว U สีขาวนวล บริเวณหน้าตั้งแต่ตาไปถึงปลายจมูกสีค่อนข้างขาว หรือน้ำตาลอ่อน ปกติหมีหมาหากินกลางคืน อยู่ในป่าทึบ ไม่ชอบอยู่ตามเขา มีอุปนิสัยโมโหง่าย ชอบนอนบนต้นไม้หรือตามโพรงไม้สูง ๆ ไม่ชอบนอนพื้นดิน บางครั้งร้องคล้ายเสียงสุนัขเห่ากระโชก จึงเรียกว่า หมีหมา เมื่อยืนสองขา จะยืนตัวตรง จึงเรียกอีกชื่อว่า หมีคน
6		ผีเสื้อแผนที่ พบทั่วไปตามป่าดิบชื้น และป่าโปร่ง
7		ถนนผ่านป่าดงดิบเขา แสดงให้เห็นสภาพโครงสร้างทางด้านตั้งของป่า ชั้นล่างเป็นไม้พุ่ม มีเถาวัลย์และกล้วยไม้ที่เป็นพืชอิงอาศัย ถัดไปเป็นไม้ชั้นรองที่ถูกไม้ชั้นเรือนยอดบดบังแสง และชั้นเรือนยอด

ลำดับที่	ผลงานภาพถ่ายเชิงอนุรักษ์	คำบรรยายภาพ
8		ต้นพระเจ้าห้าพระองค์ที่มีพูพอนเป็นส่วนช่วยค้ำยันไม่ให้ล้มง่าย พูพอน (buttress root) เป็นรากแบบหนึ่ง ที่เกิดจากการปรับตัวของต้นไม้บางชนิดที่เกิดอยู่บริเวณริมน้ำ อยู่ในพื้นที่ที่มีดินตื้น หรืองอกอยู่ในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม ที่ซึ่งรากแก้วไม่สามารถชอนไชลงไปในดินได้ ต้นไม้จึงมีการปรับตัวให้รากเปลี่ยนแปลงรูปร่างให้มีลักษณะเป็นแผงใหญ่ยื่นออกนอกลำต้นทางโคน ซึ่งติดกับรากแขนงของไม้ยืนต้น ซึ่งรากพูพอนจะช่วยดูดซับน้ำและช่วยลดแรงสั่นสะเทือนให้กับต้นไม้ เพื่อให้อยู่ในสภาวะที่ไม่เหมาะสมได้
9		เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ
10		เห็ด คือส่วนโครงสร้างสืบพันธุ์ของฟันไจใหญ่ ประกอบด้วย ก้าน (stipe) และ หมวก (pileus) ใต้หมวกอาจเป็น ครีบ (lamella) หรือเป็นท่อ (tube) อันเป็นที่เกิด 'สปอร์ (spore)' ซึ่งสปอร์ขนาดเล็กมากต้องใช้กล้องจุลทรรศน์ช่วยให้มองเห็น ปัจจุบันได้มีการจำแนก 'เห็ด' แล้วกว่า 30,000 ชนิด มีทั้งที่เป็น 'เห็ดกินได้' 'เห็ดกินไม่ได้' 'เห็ดพิษ' บางชนิดกินแล้วเกิดประสาทหลอน บางชนิดกินแล้วถึงแก่ชีวิต

ลำดับที่	ผลงานภาพถ่ายเชิงอนุรักษ์	คำบรรยายภาพ
11		ป่าพรุน้ำจืด เป็นประเภทของป่าดิบชื้นประเภทหนึ่ง ที่อยู่ในพื้นที่ราบลุ่ม เกิดจากแอ่งน้ำจืดเกิดขังตัวติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน มีการสะสมของชั้นดินอินทรีย์วัตถุ เช่น ซากพืช ซากสัตว์ เศษซากของต้นไม้ ใบไม้ต่าง ๆ จนย่อยสลายช้า ๆ กลายเป็นดินพีตหรือดินอินทรีย์ที่มีลักษณะหยุ่นยวบเหมือนฟองน้ำที่มีความหนาแน่นน้อยอุ้มน้ำได้มาก และพบว่ามีการสะสมระหว่างดินพีตกับดินตะกอนทะเลสลับกันชั้นกัน 2-3 ชั้น เนื่องจากน้ำทะเลเคยมีระดับสูงขึ้นจนท่วมป่าพรุ เกิดการสะสมของตะกอนน้ำทะเลถูกขังอยู่ด้านใน พันธุ์ไม้ในป่าพรุตายลงไป และเกิดเป็นป่าชายเลนขึ้นมาแทนที่ เมื่อระดับน้ำทะเลลดลง และมีฝนตกลงมาสะสมน้ำที่ขังอยู่จึงจืดจางลง และเกิดป่าพรุขึ้นมาอีกครั้ง
12		ระบบระบุตำแหน่งบนพื้นโลก (GPS) เป็นเครื่องมือหาตำแหน่งพิกัดภูมิศาสตร์บนพื้นผิวโลก โดยอาศัยสัญญาณอ้างอิงจากระบบดาวเทียม ทำหน้าที่ส่งสัญญาณจีพีเอสโดยเฉพาะ มีความสำคัญในการสำรวจอย่างยิ่ง เช่น ใช้สำรวจพื้นที่และทำแผนที่ ตรวจวัดการเคลื่อนตัวของเปลือกโลกและสิ่งก่อสร้าง ใช้กำหนดจุดพิกัดผิวโลกเพื่องานด้านระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ หรือข้อมูลดาวเทียม

ลำดับที่	ผลงานภาพถ่ายเชิงอนุรักษ์	คำบรรยายภาพ
13		เฟิร์น พืชอิงอาศัยเกาะตามกิ่งไม้ เฟิร์นชนิดต่าง ๆ มีถิ่นอาศัยที่หลากหลาย เช่น อาศัยบนภูเขาสูง พื้นที่ชุ่มชื้น พื้นที่เปิดโล่ง ในน้ำ บนหินในทะเลทรายที่แห้งแล้ง บนรอยแตกบนหิน พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีสภาพเป็นกรด เช่น บึง และ หนองน้ำ หรือ บนต้นไม้เขตร้อน เป็นต้น
14		ดอกหญ้า หญ้า เป็นวงศ์ของพืชดอกใบเลี้ยงเดี่ยวที่มีจำนวนมากและมีแทบทุกหนแห่ง
15		ป้ายพระราชเสาวนีย์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออก เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ.2550

ที่มา: ผู้วิจัย

ผลการวิจัย

การพัฒนาผลงานสร้างสรรค์ภาพถ่ายเชิงอนุรักษ์เกี่ยวกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออกและการศึกษาหลักการแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุดภาพถ่ายเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออกและกระตุ้นจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ โดยผู้วิจัยได้นำภาพถ่ายทั้งหมดจำนวน 90 ภาพ พร้อมกับคำบรรยายใต้ภาพและนำมาอัปโหลดขึ้นเว็บไซต์ photoc636.myportfolio.com เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 10 ท่านได้ชมภาพ และแสดงความคิดเห็นต่อชุดผลงานโดยการกรอกแบบสอบถามตามหมวดหมู่และความสำคัญของการถ่ายภาพตามหัวข้อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาพถ่ายเชิงอนุรักษ์ ขั้นตอนต่อมาผู้วิจัยได้นำความคิดเห็นจากแบบสอบถามดังกล่าวมาวิเคราะห์ผลการวิจัยในแต่ละหัวข้อและสรุปผลการวิจัยต่อไป โดยการดำเนินการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มประชากรที่มีคุณสมบัติคือเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการถ่ายภาพที่มีประสบการณ์การทำงานมามากกว่า 10 ปี มีองค์ความรู้ความเข้าใจด้านการถ่ายภาพเป็นอย่างมากและมีผลงานด้านการถ่ายภาพอันโดดเด่น อีกทั้งยังเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง ในส่วนของแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยกับผู้เชี่ยวชาญทั้ง 10 ท่านนั้นเป็นคำถามที่ผู้วิจัยได้ใช้หลักเกณฑ์ในการถ่ายภาพโดยพัฒนาตัวแปรต่าง ๆ จากหนังสือ Photojournalism (Parrish, 2002) และ หนังสือ Photography (London, Stone, & Upton, 2016) เพื่อนำมาวัดผลตามที่กล่าวไปข้างต้น

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการส่งแบบสอบถามไปยังผู้เชี่ยวชาญทั้ง 10 ท่านตามตารางที่ 2 โดยมีคำถามดังแสดงในตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 2 คุณวุฒิของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 10 ท่าน

ลำดับที่	อาชีพ	อายุ (ปี)	ประสบการณ์การทำงาน(ปี)
ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 1	● อดีตนายกสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัย, ช่างภาพอิสระ	65	39
ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 2	● อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย, ช่างภาพอิสระ	64	30
ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 3	● อดีตนายกสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ นายกสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, เลขาธิการมูลนิธิส่งเสริมการถ่ายภาพ	60	34
ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 4	● อุปนายกสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, ช่างภาพอิสระ	56	30
ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 5	● อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัย, ช่างภาพอิสระ	52	31
ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 6	● อดีตกรรมการบริหารสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย, ช่างภาพอิสระ	52	20
ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 7	● อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัย, ช่างภาพอิสระ	51	34
ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 8	● อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย, ช่างภาพอิสระ	46	20
ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 9	● อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย, ช่างภาพอิสระ	44	21
ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 10	● นายกสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัย, ช่างภาพอิสระ	41	19

ที่มา: ผู้วิจัย

ตารางที่ 3 คำถามในแบบสอบถามเพื่อการวิจัยชุดภาพถ่ายเชิงอนุรักษ์

ลำดับที่	คำถาม	ความสอดคล้องกับจุดประสงค์
1.	กรุณาแสดงความคิดเห็นต่อ "เนื้อหา (Content)" ของภาพถ่ายชุดนี้	1,2,3,4
2.	กรุณาแสดงความคิดเห็นต่อ "องค์ประกอบ (Composition)" ของภาพถ่ายชุดนี้	1,2,3,4
3.	กรุณาแสดงความคิดเห็นต่อ "แสงเงา (Lighting)" ของภาพถ่ายชุดนี้	1,2,3,4
4.	กรุณาแสดงความคิดเห็นต่อ "สี (Color)" ของภาพถ่ายชุดนี้	1,2,3,4
5.	กรุณาแสดงความคิดเห็นต่อ "คำอธิบายภาพ (Caption)" ของภาพถ่ายชุดนี้	1,2,3,4
6.	กรุณาแสดงความคิดเห็นต่อ "ลำดับการเล่าเรื่อง (Narrative)" ของภาพถ่ายชุดนี้	1,2,3,4
7.	ในความคิดเห็นของท่าน ภาพถ่ายชุดนี้สามารถสื่อความหมายเชิงอนุรักษ์ สำหรับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออกได้หรือไม่ กรุณาให้เหตุผลประกอบ	1,2,3,4
8.	ในความคิดเห็นของท่าน ชุดภาพถ่ายที่เหมาะสมกับการสื่อความหมายเชิงอนุรักษ์ ควรเป็นอย่างไร	1,2,3,4

ที่มา: ผู้วิจัย

ผู้วิจัยได้นำความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ซึ่งเป็นกระบวนการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกัน วิเคราะห์โดยทีมผู้วิจัย 2 ท่านเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเพิ่มความน่าเชื่อถือของการวิเคราะห์ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. เนื้อหา (Content)

ผู้เชี่ยวชาญ 8 ท่านแสดงความคิดเห็นว่าภาพชุดนี้สะท้อนให้เห็นรายละเอียดของสิ่งที่ผู้วิจัยได้พบเห็น และสามารถบันทึกเรื่องราวของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออกให้ผู้ชมที่ไม่เคยเดินทางไปให้สามารถนึกภาพออกได้อย่างครบถ้วนในหลากหลายมิติ อีกทั้งเนื้อหาของภาพชุดนี้ยังแสดงให้เห็นถึงธรรมชาติของสัตว์ป่าและป่าไม้ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออก รวมถึงระบบนิเวศอันซับซ้อนของธรรมชาติที่เกื้อกูลกันอย่างเป็นระบบโดยมีเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ เข้ามามีบทบาทในการอนุรักษ์ทั้งสัตว์และพืชทำให้ระบบนิเวศอันซับซ้อนนี้ยังคงดำเนินต่อไปได้โดยไม่ถูกคุกคาม

2. องค์ประกอบ (Composition)

ผู้เชี่ยวชาญ 9 ท่านแสดงความเห็นต่อภาพถ่ายชุดนี้ว่ามีองค์ประกอบโดยรวมที่ดูเรียบง่ายและเห็นว่าผู้วิจัยมีความพยายามถ่ายทอดออกมาให้สวยงามตามความจริง การถ่ายทอดมุมมองและองค์ประกอบที่ตรงไปตรงมา เรียบง่าย สมจริง ทำให้งานชุดนี้มีคุณค่าในเชิงข้อมูล อันเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นการบันทึกภาพสิ่งนั้น ๆ เพื่อนำเปรียบเทียบกับช่วงเวลาอื่นทั้งอดีตและอนาคตได้อย่างเที่ยงตรง ผู้เชี่ยวชาญยังได้ให้ความเห็นอีกด้วยว่า องค์ประกอบของภาพชุดนี้วางจุดสนใจไว้ที่กลางภาพ และให้น้ำหนักของเรื่องราวเท่ากันเพื่อเน้นความชัดเจนเข้าใจง่าย ขนาดของภาพแบบที่ไม่กว้างและไม่แคบเกินไปนัก เสมือนว่าผู้ชมได้เห็นภาพในมุมมองของตัวเอง เกิดการเชื่อมโยงสู่ประสบการณ์ส่วนตัวได้ง่าย สื่อสารได้ง่าย อย่างไรก็ดี ผู้เชี่ยวชาญบางท่านได้เสริมว่าผู้วิจัยควรเพิ่มเติมภาพถ่ายที่มีขนาดกว้างลงไปในชุดภาพเพื่อให้ผู้ชมเห็นถึงความยิ่งใหญ่ของธรรมชาติมากขึ้นกว่านี้

3. แสงเงา (Lighting)

ในเรื่องของแสงเงาที่ใช้ในภาพถ่ายชุดนี้ ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 10 ท่านแสดงความเห็นว่า ผู้วิจัยมีความพิถีพิถันในการเลือกแสงเงาที่เหมาะเจาะเพื่อให้ได้ภาพที่สวยงามเต็มศักยภาพขององค์ประกอบทั้งปวงที่ได้ทำการบันทึกไว้ เพราะนอกจากผู้วิจัยจะต้องบันทึกภาพโดยอาศัยการพินิจพิเคราะห์ในการเลือกแสงเงาที่เหมาะสมแล้ว ผู้วิจัยยังต้องอาศัยความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในธรรมชาติของแสง อีกทั้งต้องมีความมานะอดทนในการรอคอยจังหวะของแสงที่ตกกระทบบนวัตถุที่ถ่ายภาพนั้น ๆ ซึ่งใช่ว่าจะถ่ายได้ทันทีที่ผ่านไปพบ แต่อาจต้องรอคอยด้วยเวลายาวนาน หรือแม้แต่กลับมาใหม่ในช่วงเวลาอื่นเพื่อบันทึกภาพให้ได้ตามต้องการ อีกทั้งผู้วิจัยสามารถควบคุมสภาพแสงให้กลมกลืนเกือบจะเป็นรูปแบบเดียวกันในทุกภาพ ถึงแม้จะมีข้อจำกัดอยู่บ้าง เช่น การถ่ายภาพในถ้ำ หรือสภาพแสงที่จัดมาก ผู้วิจัยก็สามารถควบคุมแสงเงาและอารมณ์ของภาพรวมให้ไม่แตกต่างกันมากนัก และที่สำคัญยิ่งผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความรู้สึกถึงความร่มรื่นและเป็นธรรมชาติของผืนป่านี้ผ่านการใช้แสงเงาในลักษณะการเน้นวัตถุในภาพด้วยดอนทราสต์ของแสงเงาแบบ Dramatic ทำให้เห็นความสำคัญของสิ่งที่ต้องการเน้นได้ชัดเจนอีกด้วย

4. สี (Color)

ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 10 ท่านแสดงความเห็นในเรื่องของสีว่า การเลือกใช้โทนสีของผู้วิจัยในผลงานภาพถ่ายชุดนี้สามารถแสดงถึงอัตลักษณ์ของผู้วิจัย จากการเปรียบเทียบกับผลงานภาพถ่ายที่ผ่านมาหลายชุด กล่าวคือ ผู้วิจัยมักใช้โทนสีที่ไม่ฉูดฉาดร้อนแรง หากแต่เน้นความกลมกลืนและมีจังหวะของสีที่ดอนทราสต์มาสลับบ้าง ซึ่งจังหวะของสีดังกล่าวช่วยสร้างเสริมให้งานชุดนี้แสดงอารมณ์ถึงความร่มรื่นของป่าได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ การเลือกใช้สีที่คุมโทนเขียวน้ำตาล

ตามธรรมชาติและลดความเข้มของสีนั้น ทำให้ทุกส่วนในภาพมีความน่าสนใจเท่ากัน ซึ่งอาจเปรียบถึงทุกส่วนในธรรมชาติที่มีความสำคัญเท่าเทียมกัน และยังเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้เห็นและรับรู้ได้ถึงสภาพความเป็นจริงของระบบนิเวศ ใบเฟิร์นที่สีเขียวชอุ่มบอกได้ถึงความชื้นที่มากพอให้พืชสายพันธุ์นี้เติบโตและความชื้นนั้นก็มาจากปริมาณฝนและการซับน้ำใต้ดินของพืช นอกจากนี้ชุดโทนสีและความเข้มสีในระดับนี้ยังก่อให้เกิดความรู้สึกลึกลับ น่าค้นหา น่าสนใจติดตามอีกด้วย

5. คำอธิบายภาพ (Caption)

ผู้เชี่ยวชาญ 8 ท่านแสดงความเห็นว่าคำอธิบายภาพสั้นและน้อย ควรใส่คำอธิบายในเชิงอธิบายคุณลักษณะเฉพาะของพืชและสัตว์ต่าง ๆ อาทิ เฟิร์นจะขึ้นได้ดีในที่ที่มีความชื้นและอุดมสมบูรณ์ หินงอกหินย้อยต้องใช้เวลานานมากกว่าที่จะมีขนาดและรูปทรงแบบนี้ หรือชื่อทางวิทยาศาสตร์ของพืชพันธุ์ เพื่อให้ผู้ที่ชมภาพเกิดความซาบซึ้งประทับใจอยากมีส่วนรับรู้และเข้าใจในตัวโครงการมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังมีผู้เชี่ยวชาญท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ผู้วิจัยควรใส่คำอธิบายเชิงการเน้นองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าและธรรมชาติ โดยใช้ถ้อยคำที่เข้าใจได้ง่ายเพื่อให้ผู้ชมสามารถนำไปปฏิบัติตัวได้อย่างถูกต้องเมื่อมีโอกาสได้เข้าถึงทรัพยากรป่าไม้และธรรมชาติต่อไป

6. ลำดับการเล่าเรื่อง (Narrative)

ผู้เชี่ยวชาญ 7 ท่านแสดงความคิดเห็นว่าผู้วิจัยสามารถจัดลำดับการเล่าเรื่องได้เป็นอย่างดีและมีเสน่ห์ ประหนึ่งผู้วิจัยกำลังเดินนำผู้ชมภาพเข้าไปพบสิ่งต่าง ๆ ในป่า การเล่าเรื่องและเรียงลำดับดังกล่าวนี้เปรียบเสมือนกับว่าตัวผู้ชมภาพได้กำลังค่อย ๆ เดินเข้าไปในป่าและพบสิ่งต่าง ๆ ที่น่าสนใจไปเรื่อย ๆ ด้วยความเพลิดเพลิน ซึ่งถ้าผู้ชมภาพเป็นผู้ที่มีความสนใจในธรรมชาติเป็นทุนเดิมอยู่แล้วก็น่าจะสนใจและสื่อสารได้ครบถ้วน แต่หากผู้ชมภาพขาดความสนใจเรื่องธรรมชาติ อาจถูกดึงเข้ามาในเรื่องราวในชุดภาพนี้ได้ยาก อย่างไรก็ดี ผู้เชี่ยวชาญบางท่านมีความเห็นว่า ภาพที่นำมาเล่ามีหลายภาพที่มีความคล้ายคลึงกันมากจนเกินไปและเสนอแนะว่าผู้วิจัยสามารถเลือกใช้แต่บางภาพเพื่อทำให้การเล่าเรื่องมีความกระชับขึ้น ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญบางท่านมีความเห็นว่าการปิดจบชุดภาพถ่ายนี้ด้วยพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ป้ายชื่อหน่วยพิทักษ์ป่าร่วมทุ่งใหญ่นเรศวรฯ และห้วยขาแข้งซึ่งได้ขึ้นเป็นมรดกทางธรรมชาติของโลกทำให้ผู้ชมภาพทั้งหมดจำนวน 90 ภาพเกิดความรู้สึกคล้อยตาม อีกทั้งยังทำให้ผู้ชมเกิดพลังในการอนุรักษ์และรับรู้ได้ถึงความสำคัญของผืนป่าแห่งนี้ จึงทำให้การเรียงลำดับชุดภาพนี้จบด้วยความบริบูรณ์นั่นเอง

7. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อภาพถ่ายชุดนี้ในประเด็นการสื่อความหมายเชิงอนุรักษ์ สำหรับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออก

ผู้เชี่ยวชาญ 7 ท่านแสดงความเห็นว่า ภาพชุดนี้สามารถสื่อความหมายเชิงอนุรักษ์สำหรับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออกได้เป็นอย่างดี เพราะเมื่อผู้ชมได้ชมภาพพร้อมกับอ่านคำบรรยายภาพแล้ว จะเกิดความรู้สึกคล้อยตามถึงความละเอียดอ่อนของป่าว่าเป็นที่รวมสรรพสิ่งมีชีวิตทั้งพืชพรรณนับชนิดไม่ถ้วน สัตว์ป่าน้อยใหญ่ทั้งที่ปรากฏตัวและไม่เห็นตัว ต่างฝากร่องรอยแห่งความมีตัวตนเอาไว้มากมาย ไปจนถึงสิ่งที่ผู้คนอาจมองข้ามเช่นพืชและสัตว์เล็ก ๆ เช่น เห็ด มอส เฟิร์น หนอน แมลงต่าง ๆ ล้วนเป็นส่วนสำคัญของห่วงโซ่อาหารและระบบนิเวศที่หล่อเลี้ยงให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ ความมีชีวิตชีวา และสมดุลทางธรรมชาติ ภาพเจ้าหน้าที่ผู้สละความสุขส่วนตัว ต้องเป็นสิ่งล้ำค่าจำเป็นต้องหวงแหนไม่เพียงเพื่อพวกเขาเอง แต่เพื่อมวลมนุษยชาติทั้งปวง หาไม่แล้วก็จะมีคนที่เห็นแก่ได้เข้ามาเหยียบย่ำทำลายเพื่อเอาประโยชน์ส่วนตนโดยใช้ระยะเวลาทำลายน้อยกว่าเวลาที่ป่านี้ค่อย ๆ เจริญงอกงามเป็นร้อยพันเท่า ทั้งนี้การเน้นป้ายพระราชเสาวนีย์ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ที่ทรงวิงวอนให้ทุกคนช่วยกันรักษาป่าก็ยิ่งโดนใจผู้ที่ได้รับชมชุดภาพและยังเป็นการใช้ภาพปิดได้ตรงประเด็นกับการสื่อความหมายเชิงอนุรักษ์ที่ชัดเจนที่สุด

8. ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ เรื่องชุดภาพถ่ายที่เหมาะสมกับการสื่อความหมายเชิงอนุรักษ์

ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 10 ท่านให้ความเห็นว่าชุดภาพถ่ายที่เหมาะสมกับการสื่อความหมายเชิงอนุรักษ์ควรมีคุณสมบัติดังนี้คือ สื่อสารให้เกิดความเข้าใจได้โดยง่าย ตรงไปตรงมาสำหรับทุกคน ให้ข้อมูลที่เป็นความจริงและครบถ้วนรอบด้าน แต่มีความกระชับและงดงามในเชิงศิลปะการถ่ายภาพที่ปราศจากการปรุงแต่งที่เหนือจริง สามารถสร้างความสะเทือนใจให้ผู้ที่รับชมภาพเกิดอารมณ์ร่วมและตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ อีกทั้งยังต้องจูงใจให้ผู้ชมมีความรู้สึกอยากมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ผืนป่าและธรรมชาติ สื่อความหมายแทนผู้ที่ทำงานอนุรักษ์ได้โดยไม่ต้องมีผู้มาอธิบายเพิ่มเติมอีก และท้ายที่สุดสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงบวกได้จริง

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

โครงการวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อสร้างองค์ความรู้เรื่องการใช้ภาพถ่ายเพื่อการสื่อความหมายเชิงอนุรักษ์ สำหรับการสื่อสาร ถ่ายทอด และประชาสัมพันธ์ข้อมูลเชิงอนุรักษ์โดยสร้างสรรค์ผลงานภาพถ่ายเชิงอนุรักษ์ ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออก นำมาเผยแพร่และดำเนินการวิจัยวัดประสิทธิผลของภาพถ่าย โดยผู้วิจัยได้นำผลงาน

สร้างสรรค์ภาพถ่ายชุดนี้มาเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ photoc636.myportfolio.com จากนั้นเชิญผู้เชี่ยวชาญทางด้านการถ่ายภาพจำนวน 10 ท่านมาร่วมแสดงความคิดเห็นต่อผลงานสร้างสรรค์นี้ในแต่ละหมวดหมู่ตามหลักการถ่ายภาพผ่านแบบสอบถามโดยสรุปเป็นประเด็นความคิดเห็นส่วนใหญ่ของผู้เชี่ยวชาญได้ ดังนี้

เนื้อหา: เนื้อหาของภาพถ่ายชุดนี้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้ชมสามารถเข้าใจในเนื้อหาและการสื่อความหมายที่ผู้วิจัยตั้งใจไว้ได้เป็นอย่างดี

องค์ประกอบ: องค์ประกอบของภาพเป็นการเล่าแบบตรงไปตรงมาและค่อนข้างเป็นทางการ โดยผู้วิจัยเน้นให้องค์ประกอบหลักอยู่เกือบจะกึ่งกลางของภาพ หากแต่ถ้าผู้วิจัยเพิ่มภาพที่มีมุมกว้างให้มากขึ้นจะเป็นการส่งเสริมให้ผู้ชมภาพมองเห็นภาพรวมของผืนป่าแห่งนี้ได้ชัดเจนขึ้น

แสงเงา: แสงเงาของภาพถ่ายชุดนี้สามารถแสดงถึงความร่มรื่นและความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่าได้เป็นอย่างดี

สี: สีสันในชุดภาพถ่ายนี้ ผู้วิจัยได้ใช้โทนสีจะมีความโดดเด่นโดยเน้นสีที่เสมือนจริงแต่ไม่จัดจ้านจนเกินไป ทั้งนี้ การใช้แสงและโทนสีในชุดภาพก่อให้เกิดความต่อเนื่องกันของภาพได้เป็นอย่างดี

คำอธิบายภาพ: ในส่วนของคำบรรยายภาพบางภาพนั้นยังมีคำอธิบายที่น้อยเกินไป ผู้วิจัยสามารถเสริมและเพิ่มเติมข้อมูลของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในภาพ เพื่อให้ผู้ชมเข้าถึงและเข้าใจเรื่องราวในชุดภาพโดยรวมได้มากกว่านี้

ลำดับการเล่าเรื่อง: ลำดับการเล่าเรื่องของชุดภาพถ่ายนี้มีการใช้ภาพถ่ายที่คล้ายคลึงกันมากเกินไป

อย่างไรก็ตามผู้เชี่ยวชาญทั้ง 10 ท่านให้ความเห็นว่า ชุดภาพถ่ายนี้สามารถสื่อให้ผู้ชมเห็นถึงความสมบูรณ์ของผืนป่าแห่งนี้ได้ รวมไปถึงสัตว์ป่านานาชนิดที่น่าหวงแหน พืชพันธุ์ที่อุดมสมบูรณ์ และการปฏิบัติภารกิจของเจ้าหน้าที่ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออกได้เป็นอย่างดี กล่าวโดยสรุปได้ว่าภาพถ่ายชุดนี้สามารถสื่อความหมายเชิงอนุรักษ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุประสิทธิผลตามที่ผู้วิจัยได้ตั้งใจไว้ เนื่องจากผู้ที่ได้ชมภาพถ่ายชุดนี้แล้ว ก็จะเกิดความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของผืนป่าและทรัพยากรทางธรรมชาติ รวมถึงอยากมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ผืนป่าผืนนี้ นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็นว่าการสร้างสรรค์ชุดภาพถ่ายที่เหมาะสมกับการสื่อความหมายเชิงอนุรักษ์นั้น ควรสื่อสารแบบตรงไปตรงมาและทำความเข้าใจได้ง่ายเมื่อได้ชมภาพ ควรนำเสนอข้อมูลที่เป็นความจริงและครบถ้วนในทุก ๆ ด้าน ควรมีสุนทรียศาสตร์ในเชิงศิลปะการถ่ายภาพที่ปราศจากการปรุงแต่งที่เหนือจริง สามารถทำให้ผู้ที่ชมชุดภาพตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ได้เป็นอย่างดี และสร้างความเปลี่ยนแปลง

เชิงบวกได้จริง หลังจากที่ผู้วิจัยได้ผ่านขั้นตอนกระบวนการวิจัยตั้งแต่ต้นจนจบแล้วนั้น ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ผลงานภาพถ่ายของตนเองและมีข้อสรุปว่า แม้ผลงานภาพถ่ายชุดนี้จะแสดงให้เห็นถึงสุนทรียศาสตร์ของภาพถ่ายในมุมต่างๆได้ค่อนข้างดี หากแต่ยังขาดการนำเสนอปัญหาหรือผลกระทบทางลบต่อสภาพผืนป่าในปัจจุบัน รวมไปถึงภาพความยากลำบากของเจ้าหน้าที่เขตฯ ซึ่งจะเป็นการช่วยให้ผู้ชมภาพได้ตระหนักรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจริงและนำไปสู่การเกิดจิตสำนึกและการอนุรักษ์ธรรมชาติอย่างแท้จริงต่อไป

ข้อเสนอแนะ

สำหรับผู้ที่ต้องการสร้างสรรค์ผลงานภาพถ่ายเชิงอนุรักษ์ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาตัวแปรต่าง ๆ ที่ถูกนำมาใช้ในโครงการวิจัยนี้และพยายามสร้างสรรค์ผลงานภาพถ่ายให้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญด้านการถ่ายภาพดังได้กล่าวข้างต้นเพื่อยึดเป็นหลักในการถ่ายภาพในเชิงอนุรักษ์ ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้อย่างสมบูรณ์แบบ

สำหรับการวิจัยในโอกาสต่อไป ผู้วิจัยจะพัฒนาในเรื่องของการเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินการวิจัย โดยศึกษาพื้นที่ป่าบริเวณนั้น ๆ อย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อที่จะเตรียมอุปกรณ์สำหรับการถ่ายภาพให้พร้อมมากกว่าเดิมและสามารถใช้อุปกรณ์ให้ได้สอดคล้องกับสถานการณ์จริงอย่างเต็มที่ อีกทั้งผู้วิจัยจะต้องสรรหาองค์ความรู้เกี่ยวกับสัตว์ป่า สัตว์สงวน และพืชพันธุ์มากกว่านี้ ผู้วิจัยจะปรับปรุงการนำเสนอชุดภาพถ่ายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยการคัดเลือกภาพถ่ายให้มีความหลากหลายในเชิงการสื่อความหมายเขียนคำอธิบายภาพให้มีความละเอียดและมีข้อมูลเชิงวิทยาศาสตร์ให้มากขึ้นในการดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับการถ่ายภาพเชิงอนุรักษ์ในครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับเงินสนับสนุนการวิจัย ประเภทเงินอุดหนุนทั่วไป (เงินรายได้) จากคณะสถาปัตยกรรม ศิลปะและการออกแบบ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ประจำปีงบประมาณ 2555 ขอขอบคุณผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ อาจารย์ในภาควิชา ที่ให้ความช่วยเหลือตลอดจนให้คำแนะนำในการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

จิรกิจนิมิตร ณัฐนนท์. (2565). บทบาทพระสงฆ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 11*(1). Lampang, Thailand:195-213.

จิราพงษ์ศุภวิชญ์, และ โรจนตระกูล ธนัสถา. (2564). แนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แบบยั่งยืน. *Journal of Roi Kaensarn Academi, 6*(10), 441-58.

นิวัติ เรืองพานิช. (2546). *การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.* พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วาสุณีศรี ศิลปกร. (2557). *การศึกษาวิถีชีวิตคนกับป่า กรณีศึกษาชุมชนในบริเวณเขตป่าสัมปทาน ป่าสงวนแห่งชาติดงใหญ่ ตำบล ลำนางรอง อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์.* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตสาขาโบราณคดี). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร

ศักดิ์ศรี สืบสิงห์, นิธินาถ อุดมสันต์, และ สุภิมล บุญพอก. (2561). การพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์ป่าไม้ กรณีศึกษา: ป่าดงหันบ้านท่าม่วงอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้กระบวนการทางสิ่งแวดล้อมศึกษา. *Journal of Humanities and Social Sciences Thonburi University, 12*(29), 77-87.

ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก. (2565). *เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่.* สืบค้น 1 มิถุนายน 2565, จาก http://164.115.22.96/heritage_nature.aspx

สุปาณี บุญญวงศ์. (2539). ไซเตสกับการอนุรักษ์สัตว์ป่าในประเทศไทย. *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ. 9*(1), 1-9.

Frey, F., & Heller, D. (2008). *The AIC guide to digital photography and conservation documentation.*

London, B., Stone, J., & Upton, J. (2016). *Photography.* Pearson.

Mittermeier, C. (2005). Conservation photography. *International Journal of Wilderness, 11*(1), 8-13.

Parrish, F. S. (2002). Photojournalism: an introduction. Wadsworth Publishing Company.

thailand.wcs.org. (2565). *โครงการเสริมสร้างประสิทธิภาพการลาดตระเวน ในพื้นที่อนุรักษ์.* สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2565. จาก https://thailand.wcs.org/th-th/Initiatives/Smart-Patrol-System/Thungyai-Naresuan-West.aspx

www.tate.org.uk. (2022). Documentary Photography. Retrieved 2022, June 1. from https://www.tate.org.uk/art/art-terms/d/documentary-photography